

234

A. D. T.

DISSERTATIO ACADEMICA,
DE
DIFFERENTIA
STILI ORATORII
ET POËTICI,

QUAM

EX CONSENSU AMPLISS. SENAT. PHIL. UPSAL.

SUB PRÆSIDIO
VIRI CELEBERRIMI,

MAG. PETRI
EKERMAN,

ELOQUENT. PROFESSOR. REG. ET ORDIN.

PRO GRADU

PUBLICÆ DISQUISITIONI MODESTE SUBMITTIT,

PETRUS HULTHIN,

OSTRO-GOTHUS,

IN AUD. CAROL. MAJ. AD DIEM V APRILIS

MDCCCLV.

HORIS ANTE MERIDIEM CONSVENTIS.

HOLMIÆ,
E TYPOGRAPHIA REGIA.

§. I.

um loquela, eum in finem, hominibus indita
sit atque concessa, ut mentis cogitata & vo-
luntatem, ejus ope, aliis significant; nulli du-
bitamus, quin oratio prosa, sive sermo liber
nullisque mensuarum vincitus compedibus,
oratione ligata, seu carminibus, prior fuerit atque anti-
quior. Certissimum tamen erit, hanc illi originem debe-
re, & quasi primum ipsius esse foetum. Cum enim acute
dicta & sententiæ prolatæ non longe distent a carmi-
num natura, nec non observatum sit, sermonem mini-
me a vocum atque soni concentu abhorrente; admodum
credibile judicabitur, ab antiquis voces, præfertim cum
res vel ad Deorum laudes, vel ad hominum mores perti-
neret, numeris fuisse aptatas, expuntas, atque in certum
ordinem ornatumque redactas, quo majori cum delestatio-
ne & aures & mentem perstringerent, meliusque memoriæ,
in usum vitæ, inhærerent. Quum vero sermo una cum
sonitu pereat, adprime mortalibus curæ fuit, ut posteris
præcepta sua transmittenda conservarentur. Id quod
etiam factum est, inventa arte cogitationes aut per ima-
gines ante oculos exhibendi, aut per literas consignandi
offerendique. Hinc latissimus campus, multis seculis de-
cursis, aperiebatur scriptoribus, in quacunque re vale-
rent, ingenium & industriam posteritati probandi: qui cum
in argumentis variis versati fuerint; mirari non convenit,
eos in ipso charactere dicendi sive stilo varios extitis-
se et discrepantes. Stilus autem vel abstractive vel con-
cretive consideratur: ille, ratione quantitatis, est vel cir-

* * *

cumductus, vel concisus, vel medius: ratione vero qualitatis, vel sublimis, vel humilis, vel mediocris. Hic dispeſci ſvevit in Historicum, Philosophicum, Oratorium & Poëticum. Prout enim heic ſumitur, stilus eſt ipſa aut loquendi aut ſcribendi ratio, qua animi ſensus & cogitata exprimuntur. Nos autem, omni alia ejus conſideratione omissa, cum de *Differentia Stili Oratorii & Poëtici* ſimus pauca diſturi, tuam, Benevole Lector, humitatē, qua par eſt, obſervantia expetimus.

§. 2.

Stilus Oratorius eſt sermonis character, quo ad persuadendum utiſtur Orator. Stilus autem Poëticus eſt modus ſcribendi, quem adlibit Poëta, ut instruat & deleſtet. Hinc primo quaſi intuitu patet, hos ſtilos ipſo fine diſferre. Cum enim Orator facundiam habeat exercendam in re qualibet, præfertim civili, quæ in præſentem vitæ ſtatum quomodo cunque influat; luce ipſa clarius eſt, orationis ejus ſcopum præcipuum perſuasionem eſſe auditorum. Poëtae vero negotium non tam ad præſens tempus eſt adſtrictum, ſed venturis ſeculis ita adcommo- datum, ut feræ quoque posteritati non perſuadeat modo, ſed iñſtituat eam, ſed oblectet. Quamvis itidem non ſit negandum, utriusque hujus ſtilli multa eſſe inter ſe com- munia, inprimis cum Orator ad Poëtam, ut notum eſt, proxime accedat. Ut enim ea, quæ perſuadere debent, & utilia & gravia & jucunda ſint oportet, vel faltem utilitatis ſpeciem & gravitatem quandam præ ſe ferant; ſic etiam non poſſunt non ea, quæ prodeſſe atque delectare videntur, quam maxime perſuadere. Præterea ut non vulgaris Philosophicarum partium cognitio præcipuum ar- tis Oratoriæ habetur fundamentum, ac veluti arx, ex qua

qua argumenta deponita, tanquam missa tela, fortius feriant; ita eadem hæc Philosophia maximum robur ac momentum adfert arti Poëticæ, sine qua hæc ipsa tota insulsa & puerilis foret. His si addideris, quod si stilus Poëticus omni orationis cultu & flore latus sit & splendescat, tum certe nullum orationis esse lumen, quod non admittat stilus Oratorius, & non illo quasi nitescat; longe major horum stilarum, quod in transitu dictum velim, perspicietur convenientia.

§. 3.

Hæc tamen non obstat, quominus magnum & conspicendum inter hos ipsos intercedat discrimen, sive illos materialiter species sive formaliter. Stilus Oratorius, priori modo consideratus, quod ad inventionem adtinet, versatur in omni re, eaque vera vel saltem probabili. Etenim cum Oratori sit proprium persuadere; idcirco, in omni quæstione, maxime ei erit in id incumbendum, ut ne falsiloquiis figmentisque auditores decipiatur atque fallatur, sed ea tantum adferat agatque, quæ cum veritate convenient vel saltem probabilia videantur. Stilus autem Poëticus, similiter spectatus, in omni quoque re consistit, præsertim vero ficta, adsumptis pro lubitu personis & circumstantiis, non quidem ut lectorem fallat, sed ut propositum sibi finem eo certius contingat. Sic in Poësi tum Mixta, tum Dramatica meminimus Poëtam actionem fidam plerumque tractare, virtutibus atque attributis Moralibus & Physicis vitam & saepe divinitatem adsignare, non raro Deorum ministeriis utri, & denique sic res commiscere, ut, resolutis omnibus, aliquid magnum & mirabile inde proveniat & existat. Id quod secus sit in Oratione. Hinc factum est, ut nonnulli Poësin Exegeticam pro vera habere noluerint, ratiuncula & caussa tantummodo moti, quod ea fictionibus careat, & in sim-

plici rei expositione consistat, nihilque, praeter metrum, cum Poësi habeat commune. Et hos quidem strictissimo sensu sumere Poësin constat. Non tamen negari potest, etiam hanc partem Poëseos, si non omnes, attamen haud paucos ornatus artis Poëticæ vindicare, cuius documenta præstantissimi Poëtae passim dederunt. In illa enim saepe fabellas inspergi, imagines interseri, & orationem variis luminibus distingvi videmus, ut materia, tristitia deposita, evadat magis serena.

§. 4.

Differunt etiam stiles Oratorius & Poëticus formaliter, sive ratione elocutionis, & quidem primum in ipsa dictione, seu verbis & phrasibus. Nam etiam si & Orator & Poëta puritatem & perspicuitatem fervare sermonis debent, & in hoc maxime secum convenient; sunt tamen quædam sua cuique verba peculiaria & locutiones singulares, ita ut quas Orator frequenter, ea vix adhibeat Poëta, quibus autem hic studiose utatur, has vix apud illum invenias. Sic olli pro illi, grates pro gratias, altum pro mare, pugnare alicui pro cum aliquo, nosci alicui pro ab aliquo, parce pro Imperativo, secare volatibus auras pro volare, arare æquor pro navigare &c., mere sunt Poëtica. Sic altitudo, acie decernere, parentari, concionari, in funus prodire etc., Oratoria sunt, & vix apud Poëtas invenienda. Sic apud ipsos Græcismi non sunt infrequentes, qui, si apud Oratores inveniantur, admodum rari tamen sunt.

§. 5.

Differunt deinde in ipso sermonis habitu. Et pri-

mo

mo dignitatem si spectaveris, verum quidem est, quod antea innuimus, orationem prosam nullum florem nullumque lumen respuere; id tamen ipsi nativum fore, tantum abest, ut adfirmemus, ut potius maximam partem a Poëtice profectum esse statuamus. Hinc adhibent, fateor, Oratores elegantissimos Tropos & lectissima Schemata; Poëtae vero eadem Orationi intexunt frequenter & intentius, unde audaciores illorum Metaphoræ, Allegoriae crebriores &c: sicut eorum nonnulla sunt, quæ, his quasi propria, Oratori parum convenient. Hoc in numero habenda sunt Patronymica, utpote species Antonomasæ, Metalepses, Catachrefes, & id genus reliqua. Adcumulantur saepissime a Poëtis Epitheta plura, uni substantivo respondentia, nec non Comparationes & Similia, sicut & Periphrases, adeo quidem, vix ut unius solis ortum, sine ingenti verborum ambitu, dicere sustineant. Quæ omnia apud Oratorem non reperire licet; saltem si occurrant, accedit hoc admodum parce. Hinc Poëtae adeo a vulgari loquendi consuetudine abeunt, ut *alia quasi lingua loqui*, vel ipsi Ciceroni Lib. 11. de Oratore C. 14 videantur.

§. 6.

In Compositione magna quoque cernitur differentia. Dum enim Oratio prosa, rotundis periodis, se tanquam in gyrum abdit, inque se ipsam reddit, nec non in periodorum connexione crebras adhibet particulæ: quæ cum ita sint, quandoquidem, verumtamen &c; aliam omnino & pene diversam ligatae Orationis esse rationem ubique observamus, immo nominatas istas copulandi particulæ eandem profus dedecere. Juncturam vero eo magis attendere debet Poëta, quo certius constat, eadem licet Oratori plurimum cordi sit, aures Poëticas Oratoriis longe esse delicatores, & earum *judicium*, ut cum Tullio loquar, *superbisimum*.

X

§. 7.

§. 7.

Numerum si contuearis admodum differt uterque hic stilus. In Oratione prosa et si minime numerum negligendum esse tam certum est, quam quod certissimum; latet tamen & quasi dissimilatur, donec Orationem jucundo fine claudat, neque certos sibi pedes habet adscriptos, neque adeo arctis & circumscriptis limitibus continetur: In Poësi autem justa mensura & definito tenore cuncta decurrent, unde singula versuum genera singulos sibique aptos pedes desiderant, ut ultra modum versus nec excrescat, nec deficiat. His strictis si legibus multo strictiores addantur, in fine versuum simili sono claudendorum consistentes, quæ, recentiori ætate, præcipue usu receptæ esse conservaverunt, & rhythmri vocantur; facile intelliges, fonum in Oratione vincitæ aures quatere, ab Oratione soluta plane diversum.

§. 8.

Nec tamen hic numerus Orationis ligatae, sive certa mensura pedum & syllabarum, tantum valet, ut, ubi hæc ipsa deficit, oratio nomen Poëeos jure tueri nequeat, sicut & nec dicendum est, Tropos & Schemata orationi inspersa ex Oratorio facere stilum Poëticum. Dum enim res, quam sibi tractandam sumserit Poëta, facta est & ita ordinata, ut pro scopo proposito ad instructionem & vita exemplum contendat: dumque variis imaginibus, tanquam picturis vivis exornatur, Tropisque & Schema-tibus illustratur; nullum est dubium, quin iste & stilus Poëticus sit nuncupandus, quamvis vinculum certorum pedum disrumpatur. Id quod & antiqui Scriptores & recentiores, interque ipsos Auctor nobilis Poëmatis Gallici:

)(

Les.

Les Avantures de Telemaque, probatum iverunt, hoc quamquam multi perneggant. Si vero omnia requisita, in quibus discrepare hos stilos demonstravimus, simul sumas, ita quidem, ut in uno scripto una amice conspirent; eo magis in oculos incurret differentia, quæ inter stilum Oratorium & Poëticum est ubique conspicua. Coronidis loco adponere liceat eximios apud Ovidium versus Lib. II. Eleg. V. de Ponto, in quibus Poëta hanc rem egregie, pro more suo, depingit:

*Distat opus nostrum; sed fontibus exit ab isdem,
Artis & ingenuæ cultor uterque sumus.
Thyrsus enim vobis, gestata est lauræ nobis:
Sed tamen ambobus debet inesse calor.
Utque meis numeris tua dat facundia nervos;
Sic venit a nobis in tua verba nitor.
Jure igitur studio confinia carmina vestro
Et commilitii sacra tuenda puto.*

S. D. G.

